

Generalistisch werken met jeugd en gezin in de wijk

Tien taken in de praktijk

> Colofon

© 2016 Nederlands Jeugdinstituut

Overname uit deze uitgave is mogelijk met bronvermelding.

Auteurs Stefanie Abrahamse, Sanne Berens, Karlijn Stals

Vormgeving Punt Grafisch Ontwerp

Fotografie Martine Hoving

Generalistisch werken met jeugd en gezin in de wijk

Werk jij als jeugd- en gezinsprofessional, opleider of HR-medewerker in de jeugdhulp? In deze brochure vind je een praktijkoverzicht van taken, competenties en gedragingen voor jeugd- en gezinsprofessionals in de wijk.

Wat heb je aan dit overzicht?

Deze competenties kunnen jeugd- en gezinsprofessionals gebruiken om te checken wat het generalistisch werken met jeugd en gezin van hen en het team vraagt. Wat heb je in huis en wat zijn jouw ontwikkelpunten? Opleiders en HR-medewerkers kunnen het overzicht gebruiken bij het opstellen van functiebeschrijvingen, opleidingscurricula en het bij- en nascholingsaanbod. Dit profiel vormt tevens de basis voor de beroepsregistratie(-eisen) die per 1 januari 2018 verplicht is voor professionals die zich bezighouden met de toeleiding naar jeugdhulp (zie art. 5.1.1. in het Besluit Jeugdwet).

> Let op: dit is een praktijkoverzicht op basis van wat we nu weten en op basis van wat bij professionals is opgehaald, het is geen landelijk vastgesteld competentieprofiel. Binnen het programma *Professionalisering Jeugdhulp en Jeugdbescherming* wordt momenteel gewerkt aan een landelijk competentieprofiel van gedeelde competenties voor hbo-professionals in het brede jeugddomein.

Moet je alles uit dit overzicht kunnen?

Nee, het is bijna onmogelijk om als individuele jeugd- en gezinsprofessional alle taken zoals in het overzicht zijn uitgewerkt te kunnen en uit te voeren. Uitgangspunt is dat het team over het totaal beschikt. Dus eigenlijk moet je dit overzicht zien als een set van taken, competenties en gedragingen die in de praktijk vaak horen bij een

generalistische werkwijze met jeugdigen en ouders vanuit een wijkteam. Het is zelfs niet zo dat overal elk team alle tien de taken uitvoert, dit is afhankelijk van de opdracht van een team in de gemeente.

Is dit overzicht nieuw?

De meeste competenties zijn niet nieuw, maar hebben een andere invulling gekregen. Dit heeft te maken met de transformatie van de zorg voor jeugd, ingezet door de transitie per 1 januari 2015. Kern van deze transformatie is: snelle, laagdrempelige, integrale en effectieve hulp bieden waardoor zwaardere en specialistische hulp zoveel mogelijk voorkomen wordt. Een jeugd- en gezins-professional werkt generalistisch vanuit het concept 'één gezin, één plan, één regisseur'. De hulpvraag van de jeugdigen en het gezin staat centraal.

> TIEN TAKEN VOOR JEGDPROFESSIONALS IN DE WIJK

1. Werken vanuit een netwerk
2. Ondersteunen van pedagogische basisvoorzieningen
3. Aansluiten bij de vraag en werken op maat
4. Helpen een (gezins)plan op te stellen
5. Versterken eigen kracht
6. Versterken van de opvoeding en ontwikkeling
7. Optreden bij onveiligheid en crisissituaties
8. Inzetten specialistische hulp
9. Versterken van functioneren op andere domeinen
10. Afstemmen van de hulp

Uit: Berger, M., M. van Leeuwen en E. Blaauw (2013). *Generalistisch werken rondom jeugd en gezin*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.

Waar is dit overzicht op gebaseerd?

In dit overzicht wordt voortgebouwd op de tien taken van de 'jeugd- en gezins-generalist' binnen een wijkteam. Het overzicht is in belangrijke mate tot stand gekomen tijdens werksessies met praktijkvertegenwoordigers uit wijkteams (teamleiders, personeels- en opleidingsfunctionarissen, uitvoerend professionals). Verder zijn regionale competentie- en functieprofielen gebruikt om dit overzicht op te stellen.

Wat is een 'jeugd- en gezinsgeneralist'?

Een jeugd- en gezinsgeneralist representeert geen nieuw beroep, maar is eerder een aanduiding van een generalistisch werkende professional, die een stevige pedagogische basis heeft om jeugdigen en gezinnen adequaat te kunnen ondersteunen. In veel gevallen zijn deze jeugdprofessionals in het wijkteam nu nog verbonden met hun 'moederorganisatie'. Het team bestaat uit professionals met verschillende achtergronden. Hierbij brengen de teamleden expertise in vanuit hun eigen discipline. Deze jeugdprofessionals werken veelal vanuit het principe van *stepped care*: licht als het kan, intensiever als het moet. Soms is het praktisch werk, soms coördinerend en soms coachend. De exacte opdracht hangt af van de taken die het wijkteam binnen de gemeente heeft.

Er is discussie over de invulling van het begrip jeugd- en gezinsgeneralist. Er zijn verschillende uitwerkingen en beelden van. Denk aan een academisch geschoolde, pedagogische huisarts, een 'schaap met vijf poten' of een aanduiding van een werkwijze. In deze brochure vullen we het werk van de jeugd- en gezinsgeneralist in met kennis en ervaringen vanuit de praktijk. Het is dan ook denkbaar dat deze invulling tijdsgebonden is.

Meer weten over de wijkteams jeugd en gezin?

Het Nederlands Jeugdinstituut heeft diverse publicaties over dit thema uitgebracht, zoals:

- Berger, M., M. van Leeuwen en E. Blaauw (2013). *De jeugd- en gezinsgeneralist als spil in het nieuwe jeugdstelsel. Generalistisch werken rondom jeugd en gezin*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.
- Visser, A., D. Prins, M. Berger en J. Prakken (2014). *Generalistisch werken in wijkteams in beeld*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.
- Denktank Transformatie Jeugdinstelsel, Prakken, J. (red.) (2014). *De eerste lijn: over wijkteams, generalisten, kansen en dilemma's*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.
- Prakken, J. (red.) (2015). *In de wijk. Samen om het kind*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.

Lees ook het themadossier over samen werken in de wijk op de website van het NJi: www.nji.nl/Samenwerken-in-de-wijk.

Hoe sluit dit overzicht aan bij de landelijke ontwikkelingen?

Het overzicht van taken, competenties en gedragingen in deze brochure sluit aan op de uitgangspunten van de gemeenschappelijke basis voor alle professionals in het jeugddomein zoals geformuleerd in het *Kwaliteitskader Jeugd*.¹ Het Kwaliteitskader Jeugd is geformuleerd en vastgesteld door gemeenten, beroepsverenigingen, initiële opleidingen en branches uit de brede jeugdhulp en jeugdbescherming.² De gemeenschappelijke basis is van toepassing op alle professionals in het brede jeugddomein, ongeacht het opleidingsniveau of de achtergrond. Het gaat om de volgende principes, voortvloeiend uit de doelen van de Jeugdwet:

- Cliëntgericht werken: de wensen en behoeften van jeugdigen en ouders zijn het uitgangspunt.
- Signaleren: de professionals zijn alert op signalen die kunnen duiden op (meervoudige) problemen, stoornissen of beperkingen bij jeugdigen of ouders.
- Veiligheid bevorderen: de professionals hebben oog voor de veiligheid van de jeugdige.
- Werken vanuit een integrale blik: breder kijken, meer zien.
- Samenwerken: professionals stemmen af met andere professionals en (vrijwilligers)netwerken met aanvullende expertise.
- Leven lang leren en reflecteren: vergroten van professionele autonomie en verminderen van regeldruk.

Het *Kwaliteitskader Jeugd* beschrijft naast de gemeenschappelijke basis in welke situaties, omstandigheden en/of voor welke werkzaamheden en verantwoordelijkheden een geregistreerde professional moet worden ingezet; de norm van de verantwoorde werktoedeling. Deze veldnorm is vastgesteld door alle partners in het veld.

---

¹ Het nieuwe *Kwaliteitskader* is van maart 2016:

www.professionaliseringjeugdhulp.nl/assets/brochures/kwaliteitskader-jeugd.pdf

² Partners PJ&J: ActiZ, AJN, BPSW, GGZ Nederland, Jeugdzorg Nederland, LOC, MBO Raad, Movisie, Nederlands Jeugdinstituut, NIP, SKJ, Sociaal Werk Nederland, Vereniging Hogescholen, VGN, VNG.

> VERANTWOORDE WERKTOEDELING

In de Jeugdwet is vastgelegd dat jeugdhulpaanbieders en gecertificeerde instellingen verantwoorde hulp moeten verlenen. ‘*Verantwoorde hulp* is hulp van goed niveau, die in ieder geval veilig, doeltreffend, doelmatig en cliëntgericht wordt verleend en die is afgestemd op de reële behoefte van de jeugdige of ouder.’ Deze verplichting is verder uitgewerkt in de **Norm van de verantwoorde werktoedeling**. De norm van de verantwoorde werktoedeling is ook van toepassing wanneer een wijkteam jeugdhulp en/of jeugdbescherming biedt.

De norm verplicht aanbieders en gecertificeerde instellingen om:

- te werken met vooraangemelde dan wel geregistreerde professionals;
- rekening te houden met de specifieke kennis en vaardigheden van een professional bij de toedeling van taken;
- ervoor te zorgen dat geregistreerde professionals kunnen werken volgens de voor hen geldende standaarden.

In het **Kwaliteitskader Jeugd** is beschreven voor welke werkzaamheden een geregistreerde professional ingezet moet worden en wanneer niet. Leidend principe bij het toepassen van de norm van de verantwoorde werktoedeling is het principe ‘comply or explain’ (pas toe of leg uit).

Tien taken voor de jeugdprofessional in de wijk uitgewerkt

Hier vind je de uitwerking van de tien eerder genoemde taken voor de jeugdprofessional in de wijk in competenties en gedragingen, gebaseerd op de ervaringen in de praktijk

1 WERKEN VANUIT EEN NETWERK

De jeugdprofessional in een wijkteam werkt omgevingsgericht. Hij ² legt op een laagdrempelige manier contact met de jeugdige en ouders ³ en iedereen die met jeugdigen werkt. Hij is aanwezig in de wijk en vormt een netwerk met andere professionals en organisaties.

Welke competenties en gedragingen horen hierbij?

- > **Contact leggen met ouders, jeugdigen, professionals en vrijwilligers in de wijk**
  - Is zichtbaar en aanspreekbaar op plekken waar ouders en jeugdigen veel komen (ook digitaal – sociale media).
  - Weet wat er speelt en welke organisaties actief zijn in de wijk op het gebied van welzijn, zorg, werk en inkomen, onderwijs, (wijk)voorzieningen, (in)formele netwerken en lokale ondernemers.
  - Nodigt ouders en jeugdigen open en actief uit om in vertrouwen hun vragen over gezondheid, opvoeden en opgroeien te stellen.
  - Pikt actief signalen op over mogelijke problemen in gezinnen in de buurt.

- > **Versterken van het netwerk in de wijk**
  - Gaat flexibel om met belangen en gevoeligheden van moederorganisaties, bestuur en beleid, vrijwilligers en professionals in de buurt en probeert deze te verbinden.
  - Faciliteert kansen en mogelijkheden voor ouders en jeugdigen om elkaar te ontmoeten en in gesprek te gaan over opgroeien, opvoeden en gezondheid of over andere zaken die hen bezighouden in de buurt.
  - Zoekt middelen en ruimte voor ouders en jeugdigen die zelf actief (willen) zijn in de buurt.
  - Informeert ouders en jeugdigen waar zij terecht kunnen met signalen, vragen en behoeften over (probleem) situaties in de buurt, als deze buiten hun eigen deskundigheid vallen.
  - Legt zo nodig zelf contact of gaat mee naar deze professionals of voorzieningen.
  - Zorgt ervoor dat ouders en jeugdigen kansen krijgen voor gesprekken met beleidsmakers over bijvoorbeeld leefbaarheid in de buurt.

---

2 'Hij' staat voor zowel mannelijke als vrouwelijke jeugdprofessionals in een wijkteam.

3 Hiermee worden ook opvoeders bedoeld.

2 ONDERSTEUNEN VAN PEDAGOGISCHE BASISVOORZIENINGEN

De jeugdprofessional in een wijkteam onderhoudt contacten met algemene voorzieningen voor jeugdigen, zoals onderwijs en kinderopvang. Hij werkt samen met professionals van lokale voorzieningen voor jeugdigen. Hij brengt expertise en kennis in en maakt gebruik van de expertise en kennis van partners. Hij begeleidt andere professionals bij het signaleren van problemen bij jeugdigen en hun opvoeders.

Welke competenties en gedragingen horen hierbij?

- > **Contact leggen en onderhouden met lokale basisvoorzieningen**
  - Legt en onderhoudt contacten met (pedagogische) basisvoorzieningen in de buurt, zoals school, kinderopvang, kerk en sportverenigingen.
  - Maakt duidelijk wat zijn eigen werkwijze is en wat de basisvoorziening van hem kan verwachten.
  - Sluit aan op de organisatorische context van de pedagogische basisvoorziening en stemt zijn werkwijze hierop af.

- > **Deskundigheidbevordering en ondersteuning van lokale basisvoorzieningen**
  - Brengt kennis over ontwikkelingstaken en opvoedingsvragen over aan medewerkers door middel van voorlichting en deskundigheidsbevordering.
  - Maakt gebruik van de expertise van de medewerkers en sluit zijn eigen ervaring en deskundigheid hierop aan.
  - Ondersteunt medewerkers bij het tijdig signaleren, bespreekt dit en gaat met de medewerkers na wat nodig is.
  - Biedt desgewenst zelf een begeleidingstraject aan of kan de medewerker op maat ondersteunen in zijn werk met ouders en jeugdigen.
  - Deelt ervaringen en successen in de ondersteuning van de pedagogische basisvoorzieningen met collega's en andere professionals.

3 AANSLUITEN BIJ DE VRAAG EN WERKEN OP MAAT

De jeugdprofessional in een wijkteam werkt vraaggericht. Uitgangspunt is wat ouders nodig hebben bij de opvoeding van hun kind om gezond en veilig op te groeien. Hij werkt op basis van wederzijdse betrokkenheid, vertrouwen en respect.

Welke competenties en gedragingen horen hierbij?

- > **Open en respectvol communiceren met ouders en jeugdigen**
  - Luistert belangstellend, oordeelvrij en nieuwsgierig naar het verhaal van ouders en jeugdigen.
  - Is zo nodig ook beschikbaar en bereikbaar buiten kantooruren.
  - Sluit aan op leeftijd, opleidingsniveau en andere specifieke culturele, religieuze of genderachtergronden van ouders en jeugdigen.
  - Laat een respectvolle houding zien voor eigenheid en opvattingen van ouders en jeugdigen, ook als deze afwijken van ‘gangbare’ of eigen normen en waarden.

- > **In kaart brengen van vragen en problemen van ouders en jeugdigen**
  - Schat de (on)veiligheid van een kind in een gezin in en kan de veiligheid vergroten en waarborgen.
  - Helpt jeugdige en ouders hun vragen en problemen rond opvoeden en opgroeien in een breder perspectief van verschillende leefgebieden te ontrafelen, te verhelderen en te benoemen.
  - Vangt verbale en non-verbale signalen op van behoeften van jeugdigen en ouders.
  - Verheldert aanwezige risico- en beschermende factoren met jeugdigen en ouders en zoekt met hen naar oplossingen.
  - Bouwt relaties op met en betreft informele netwerken van de ouders en jeugdigen bij het in kaart brengen van hun vragen en problemen.

4 HELPEN EEN (GEZINS)PLAN OP TE STELLEN

De jeugdprofessional in een wijkteam helpt de jeugdige of opvoeders een (gezins)plan op te stellen. Hij hanteert hierbij een domein overstijgende en integrale werkwijze. Hij helpt de jeugdige en ouders bij het formuleren van doelen en gaat na wie hen daarbij gaat helpen. Het uitgangspunt hierbij is: licht als het kan en zwaar als het moet.

Welke competenties en gedragingen horen hierbij?

- > **Analyseren en vaststellen van hulp- en ondersteuningsvraag**
  - Betreft het gehele gezinssysteem bij het maken van een (gezins)plan.
  - Ondersteunt ouders en jeugdigen bij het formuleren, concretiseren en prioriteren van hun vragen, wensen, doelen en behoeften.
  - Stelt urgentie en prioriteiten vast wanneer ouders en jeugdigen daar zelf – door beperkingen en/of omstandigheden in de leefsituatie – niet toe in staat zijn.
  - Bespreekt vermoedens van achterliggende problematiek altijd eerst met de ouders en jeugdige zelf en zo nodig met collega's en andere professionals.

- > **Uitwerken van een plan van aanpak**
  - Maakt met ouders en jeugdige een netwerkanalyse van personen uit de sociale omgeving en betreft hen bij het realiseren van de gestelde doelen.
  - Helpt ouders en jeugdige en het aanwezige informele netwerk te zoeken naar wat zij zelf aan de oplossing kunnen bijdragen en welke ondersteuning zij nog nodig hebben.
  - Staat open voor de ideeën van ouders en jeugdige en sluit hierbij zoveel mogelijk aan.

5 VERSTERKEN EIGEN KRACHT

De jeugdprofessional in een wijkteam richt zich op de mogelijkheden van het gezin zelf. Uitgangspunt hierbij is het activeren en versterken van de eigen kracht van het gezin en de jeugdige en de sociale omgeving. Hij ondersteunt opvoeders hierbij.

Welke competenties en gedragingen horen hierbij?

- > **Activeren en versterken van de kracht van ouders en jeugdigen**
  - Coacht ouders en jeugdigen om te verhelderen wat hun (sterke) vaardigheden zijn en wat zij belangrijk vinden. Verdeelt samen met ouders en jeugdigen het hulpverleningsproces in kleine stappen en sluit aan bij het tempo van ouders en jeugdigen.
  - Motiveert ouders en jeugdigen tot het activeren en benutten van hun eigen kracht en initiatief.
  - Neemt over als het moet en laat los als het kan, afhankelijk van de situatie en mogelijkheden van ouders en jeugdige.
  - Kent en vertrouwt op zijn eigen kracht en weet deze te benutten bij het versterken van de kracht van ouders en jeugdige.

- > **Activeren en benutten van de sociale omgeving rond ouders en jeugdigen**
  - Maakt met ouders en jeugdige een netwerkanalyse van personen uit de sociale omgeving en organisaties buiten de hulpverlening en onderscheidt hierbij emotionele steun, materiële steun, gezelligheid en advies/informatie.
  - Leert en bespreekt met ouders en jeugdige wat de wensen en mogelijkheden zijn om het netwerk te benutten en uit te breiden (ontwikkelt eventueel een netwerkplan).
  - Activeert samen met ouders en jeugdige het netwerk om mee te denken en om in actie te komen bij het realiseren van de doelen.
  - Stimuleert en helpt ouders en jeugdige om te participeren in de buurt (bijvoorbeeld kennismaken met burens en vrije tijdsbesteding) en gebruik te maken van voorzieningen en activiteiten in de buurt (bijvoorbeeld voor het realiseren van praktische oplossingen).

6 VERSTERKEN VAN DE OPVOEDING EN ONTWIKKELING

De jeugdprofessional in een wijkteam geeft advies om lichte problematiek aan te pakken. Hij laat directe opvoedingstaken zo veel mogelijk bij de opvoeders liggen. Waar nodig motiveert en prikkelt hij opvoeders deze taken op zich te nemen. Bij het bieden van ondersteuning bij de opvoeding hanteert hij een oplossingsgerichte werkwijze.

Welke competenties en gedragingen horen hierbij?

- > **Informereren over en analyseren van de opvoedingssituatie en ontwikkeling van jeugdigen**
  - Kent en (h)erkennt het verschil tussen probleemgedrag en stoornissen.
  - Taxeert of er sprake is van onderliggende psychosociale problematiek.
  - Taxeert de gezinsomstandigheden, kwaliteit van de basiszorg en het sociale netwerk.
  - Taxeert of de jeugdige zich leeftijdsadequaat ontwikkelt.
  - Gaat na of de opvoedingscapaciteiten van ouders aansluiten op de ontwikkeling van de jeugdige.

- > **Versterken van de opvoeding en ontwikkeling**
  - Geeft voorlichting, informatie en advies rondom de opvoeding, afgestemd op de vragen en behoefte van ouder en de ontwikkelingsfase van de jeugdige.
  - Heeft oog voor de beleving van het ouderschap en gaat hierover met ouders in gesprek.
  - Zet het aanbod opvoedingsondersteuning laagdrempelig, preventief en op maat in: licht waar mogelijk, zwaarder waar nodig.
  - Weet passende interventies juist te gebruiken.
  - Werkt in afstemming met vragen en behoeften van ouders en de ontwikkelingsfase van de jeugdige.
  - Benadrukt wat goed gaat en geeft suggesties of adviezen voor aspecten die beter kunnen.

- > **Bewaken van grenzen bij het versterken van de opvoeding en ontwikkeling**
  - Houdt de veiligheid van de jeugdige continu in het vizier.
  - Houdt de voortgang in de gaten en analyseert, al dan niet met collega's of partners, oorzaken van eventuele stagnaties.

7 OPTREDEN BIJ ONVEILIGHEID EN CRISISSITUATIES

De jeugdprofessional in een wijkteam intervineert bij (dreigende) crisissituaties. Hij probeert de situatie te stabiliseren waarbij hij de kracht en het sociale netwerk van het gezin benut. De primaire focus is het waarborgen van de veiligheid van de jeugdige. Hij regelt waar nodig snelle plaatsing en blijft ook in deze situatie betrokken bij het gezin.

Welke competenties en gedragingen horen hierbij?

- > **Inschatten en vergroten van de veiligheid van de jeugdige**
  - Schat de veiligheid van de jeugdige in en betreft ouders en jeugdige hierbij.
  - Beoordeelt urgentie van signalen en neemt concrete stappen om de situatie aan te pakken.
  - Maakt onveiligheid van de jeugdige of binnen het gezinsleven tijdig bespreekbaar.
  - Vergroot de veiligheid van de jeugdige en betreft ouders en andere professionals hierbij.
  - Zet het sociaal netwerk in bij het vergroten van de veiligheid.

- > **Interveniëren in crisissituaties**
  - Werkt volgens de stappen van de Wet meldcode kindermishandeling en huiselijk geweld.
  - Maakt een veiligheidsplan.
  - Zet zo nodig crisis-stabiliserende interventies in.
  - Consulteert tijdig specialisten binnen en buiten het team en werkt met hen samen (zoals Veilig Thuis en de Raad voor de Kinderbescherming).

8 INZETTEN SPECIALISTISCHE HULP

De jeugdprofessional in een wijkteam gaat samen met de jeugdige en het gezin na welke aanvullende hulp nodig is. Dit vindt plaats in overleg met andere disciplines in het team. Hij legt, in overleg met het gezin, contact met hulp- en dienstverleners. Hij baseert zich hierbij op het principe één gezin, één plan.

Welke competenties en gedragingen horen hierbij?

> Samenwerken met andere disciplines

- Overlegt met andere disciplines binnen en buiten het team (bijvoorbeeld de gedragswetenschapper).
- Schat mogelijkheden en noodzaak in van de inzet van specialistische diagnostiek/hulp en vermijdt hierbij een 'doorverwijs-cultuur'.

> Nemen van een besluit in samenwerking met ouders en jeugdige

- Laat de verantwoordelijkheid zoveel mogelijk bij de ouders en jeugdige bij het kiezen voor de juiste hulp en helpt hen in die besluitvorming.
- Informeert en overlegt met de ouders en jeugdige over de voor- en nadelen en mogelijke resultaten van verschillende behandelmogelijkheden of interventies.
- Neemt samen met het gezin en jeugdige tijdig beslissingen over de inzet van specialistische hulp.

9 VERSTERKEN VAN FUNCTIONEREN OP ANDERE DOMEINEN

De jeugdprofessional in een wijkteam biedt ondersteuning bij het versterken van ouders en jeugdigen op andere domeinen. Hij gaat uit van een integrale aanpak. Hij sluit aan bij wensen en krachten van de jeugdige en gezin, geeft advies, reikt gedragsalternatieven aan en draagt bij aan het stabiliseren van de situatie.

Welke competenties en gedragingen horen hierbij?

- > **Ondersteunen van ouders en jeugdigen op andere leefgebieden**
  - Benut contacten met andere disciplines en sectoren.
  - Heeft aandacht voor een diversiteit aan problemen, vragen en oplossingen op alle leefdomeinen die invloed kunnen hebben op het opvoeden en opgroeien van de jeugdige.
  - Leert ouders en jeugdigen praktische vaardigheden aan (over bijvoorbeeld schulden, werk, huishouding, hygiëne) of betreft hiervoor de juiste personen (professionals of netwerk).
  - Schept randvoorwaarden of zet deze in, zodat de ouders en jeugdigen een optimale woon- en leefsituatie hebben.

10 AFSTEMMEN VAN DE HULP

Indien nodig en gewenst stemt de jeugdprofessional in het wijkteam de hulp met andere professionals af, waarbij hij de regie zoveel mogelijk bij het gezin laat. Als tijdelijk andere gespecialiseerde hulpverlening ingeschakeld wordt, blijft hij de vaste aanspreekpersoon. Ook na afronding van deze hulp blijft hij het vaste aanspreekpunt voor het gezin.

Welke competenties en gedragingen horen hierbij?

- > **Bijdragen aan inter- en multidisciplinaire (keten-)samenwerking**
  - Weet welke professionals van andere disciplines en organisaties betrokken zijn bij de ouders en jeugdigen en waar de zorgcoördinatie per casus ligt.
  - Legt en onderhoudt contact met professionals van andere disciplines en organisaties die betrokken zijn bij de ouders en jeugdigen en motiveert hen om optimaal samen te werken en de werkzaamheden onderling goed af te stemmen.
  - Consulteert en deelt de eigen deskundigheid en kennis met professionals van andere disciplines.
  - Respecteert de expertise en werkzaamheden van professionals van andere disciplines en stelt bij verschillende en/of tegenstrijdige belangen het belang van de jeugdige voorop.
  - Voegt verschillende visies samen tot een breed gedragen plan dat ten uitvoer wordt gebracht.

- > **Communiceren over de hulp**
  - Communiceert transparant naar ouders over contacten en werkzaamheden met collega's en professionals van andere disciplines.
  - Verwoordt informatie van andere (specialistische) professionals op een voor ouders en jeugdigen begrijpelijke en toegankelijke manier.
  - Communiceert duidelijk met collega's en professionals van andere disciplines over de werkzaamheden en houdt hierbij rekening met de regels rondom privacy.

Welke kennis heb je nodig?

Voor alle jeugdprofessionals in de wijk is het belangrijk om kennis over ‘wat werkt’ in de praktijk te benutten. Deze kennis is voor een aantal onderwerpen gebundeld in richtlijnen voor de jeugdhulp en jeugdbescherming. Bekijk deze op www.richtlijnenjeugdhulp.nl. Ook kunnen jeugdprofessionals gebruik maken van de richtlijnen voor de jeugdgezondheidszorg. Deze zijn te vinden op www.ncj.nl/landelijke-coordinatie/richtlijnen/jgzrichtlijnenwebsite.

Om je werk verder goed te kunnen doen, is het raadzaam in ieder geval gebruik te maken van beschikbare kennis over de volgende zaken:

Wijkgericht werken (lokale situatie)

- Kaders van het door de organisatie gevoerde (zorg)beleid en het door de gemeente bepaalde beleid
- Integrale hulp- en dienstverlening
- Maatschappelijke ondersteuning
- Sociale kaart
- Pedagogische basisinfrastructuur

Opvoeding en ontwikkeling

- Veel voorkomende opvoedingsvragen en de aanpak hiervan
- Ontwikkelingsopgaven jeugdige
- Risico- en beschermende factoren bij de opvoeding
- Werkzame factoren die een rol spelen bij opvoedingsondersteuning
- Effectieve interventies in het kader van opvoedingsondersteuning

Programma's en methodieken

- Motiverende en activerende gespreksvaardigheden en -technieken
- Voorlichtingsprogramma's
- Oplossingsgericht werken
- Methode *Signs of Safety*
- Methoden voor ondersteuning van pedagogische basisvoorzieningen, zoals *Alert4 You*
- *Wrap around care*
- *Eigen Kracht-conferentie*
- *Samen1Plan*

Zie ook: **Zeven basisvaardigheden uit de *richtlijn opvoedingsondersteuning* voor de jeugdgezondheidszorg (2013)**

- motiverende gespreksvoering
- vraaggericht werken
- oplossingsgericht werken
- videointeractiebegeleiding
- dialooggerichte consultvoering
- intercultureel werken
- communicatie met laaggeschoolde ouders (met een beperkte beheersing van het Nederlands)

Instrumenten

- Familiegroepsplan
- Instrumenten voor sociale netwerk strategieën (genogram, netwerkanalyse, ecogram, sociogram netwerkkaart e.d.)
- Risico- of veiligheidstaxatie instrumenten
- (Vroeg)signaleringsinstrumenten en vragenlijsten om opvoedingsvragen, problemen mogelijkheden en vaardigheden van ouders en jeugdigen in kaart te brengen
- Verwijsindex

> TOOLBOX WIJKTEAMSWERKEN MET JEUGD

Ter ondersteuning van het werken met jeugd en gezin in de wijk heeft het NJi in samenwerking met enkele partners een toolbox samengesteld.

Op www.wijkteamswerkenmetjeugd.nl vind je tools en methodische hulpmiddelen, zoals vragenlijsten, tipsheets, oefeningen. De tools op deze site zijn kosteloos te downloaden en te gebruiken.

Naar een reflectieve praktijk

Omdat in een wijkteam diverse professionals samenwerken met allerlei achtergronden, kunnen ze ook veel van elkaar leren. Leren van elkaar, van elkaars handelen en van casuïstiek is een belangrijke voorwaarde om de transformatie handen en voeten te kunnen geven en met elkaar te toetsen of het lukt de transformatiedoelen in de praktijk te brengen. Door kennis en ervaringen systematisch te verzamelen en te benutten, bouwen ze nieuwe praktijkkennis op. Nodig hiervoor is een lerend team met een goede mix van generalismen en specialismen, het durven loslaten van 'oude' werkwijzen en het krijgen en benutten van mogelijkheden voor het onderhouden en vernieuwen van vakmanschap. Reflectie is hierbij het sleutelwoord: zo werk je met elkaar aan verbetering van de ondersteuning en begeleiding van gezinnen. Er zijn allerlei instrumenten die deze reflectieve praktijk ondersteunen. Een voorbeeld is de **Competentiescan voor jeugd- en gezinsprofessionals in de wijk**. Professionals kunnen dit instrument inzetten om na te gaan welke competenties zij bij zichzelf of in het team aanwezig zien en welke competenties verder ontwikkeld moeten worden. Je vindt de competenciescan op de volgende pagina of download deze op www.nji.nl/nl/competenciescan-voor-jeugd-en-gezinsprofessionals-in-de-wijk

Competentiescan voor jeugd- en gezinsprofessionals in de wijk

Gebruik dit instrument om na te gaan welke competenties bij jezelf of in je team aanwezig zijn of nog kunnen worden doorontwikkeld.⁴ Deze scan hoort bij de brochure *Generalistisch werken met jeugd en gezin in de wijk. Tien taken in de praktijk* (Nederlands Jeugdinstituut, 2016).

Werken vanuit een netwerk

Contact leggen met ouders, jeugdigen, professionals en vrijwilligers in de wijk

Veel leerpunten   Veel sterke punten

Versterken van het netwerk in de wijk

Veel leerpunten   Veel sterke punten

Ondersteunen van pedagogische basisvoorzieningen

Contact met lokale basisvoorzieningen leggen en onderhouden

Veel leerpunten   Veel sterke punten

Deskundigheidsbevordering en ondersteuning van lokale basisvoorzieningen

Veel leerpunten   Veel sterke punten

Aansluiten bij de vraag en werken op maat

Open en respectvol communiceren met ouders en jeugdigen

Veel leerpunten   Veel sterke punten

In kaart brengen van vragen en problemen van ouders en jeugdigen

Veel leerpunten   Veel sterke punten

---

⁴ Op basis van de *Norm van de verantwoorde werktoedeling* zoals geformuleerd in het *Kwaliteitskader Jeugd* moeten voor sommige werkzaamheden geregistreerde professionals worden ingezet.

Helpen een (gezins)plan op te stellen

Analyseren en vaststellen van hulp- en ondersteuningsvraag

Veel leerpunten   Veel sterke punten

Uitwerken van een plan van aanpak

Veel leerpunten   Veel sterke punten

Versterken eigen kracht

Activeren en versterken van krachten van ouders en jeugdigen

Veel leerpunten   Veel sterke punten

Activeren en benutten van de sociale omgeving rond ouders en jeugdigen

Veel leerpunten   Veel sterke punten

Versterken van de opvoeding en ontwikkeling

Informereren over en analyseren van opvoedings situatie en ontwikkeling jeugdigen

Veel leerpunten   Veel sterke punten

Versterken van de opvoeding en ontwikkeling

Veel leerpunten   Veel sterke punten

Bewaken van grenzen bij het versterken van de opvoeding en ontwikkeling

Veel leerpunten   Veel sterke punten

Optreden bij onveiligheid en crisissituaties

Inschatten en vergroten van de veiligheid van de jeugdige

Veel leerpunten   Veel sterke punten

Interveniëren in crisissituaties

Veel leerpunten   Veel sterke punten

Inzetten specialistische hulp

Nemen van een besluit samen met ouders en jeugdige

Veel leerpunten   Veel sterke punten

Samenwerken met andere disciplines

Veel leerpunten   Veel sterke punten

Versterken van functioneren op andere domeinen

Ondersteunen van ouders en jeugdigen op andere leefgebieden

Veel leerpunten   Veel sterke punten

Afstemmen van de hulp

Bijdragen aan inter- en multidisciplinaire (keten-)samenwerking

Veel leerpunten   Veel sterke punten

Communiceren over de hulp

Veel leerpunten   Veel sterke punten

Leer- en ontwikkelvragen

Waar liggen mijn krachten?

Hoe kunnen mijn teamleden hiervan leren?

Welke competenties wil ik verder ontwikkelen?

Hoe kan ik daarbij de competenties van mijn team(leden) benutten?

Welke aanvullende kennis heb ik nodig?

Werk jij als jeugd- en gezinsprofessional, opleider of HR-medewerker in de jeugdhulp? In deze brochure vind je een praktijkoverzicht van taken, competenties en gedragingen voor jeugd- en gezinsprofessionals in de wijk.

Jeugd- en gezinsprofessionals kunnen dit overzicht gebruiken om te checken wat het generalistisch werken met jeugd en gezin van hen en het team vraagt. Wat heb je in huis en wat zijn jouw ontwikkelpunten? Opleiders en HR-medewerkers kunnen het overzicht gebruiken bij het opstellen van functiebeschrijvingen, opleidingscurricula en het bij- en nascholingsaanbod.

Nederlands Jeugdinstituut

Postbus 19221
3501 DE Utrecht

T (030) 230 63 44

E info@nji.nl
www.nji.nl